

■ Νίκος Βέττας

Σελ. 31

Ο οικονομικός χρόνος επιταχύνεται

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ*

Ηρωσική εισβολή και ο πόλεμος στην Ουκρανία έφεραν στην επιφάνεια προβλήματα που δεν είχαν αξιολογηθεί ως προς το βάθος τους. Κάνουν επίσης επιτακτική την αναζήτηση νέων ισορροπιών και οδηγούν τη σκέψη σε μελλοντικά ενδεχόμενα που προκαλούν ανησυχία. Αν και είναι πιθανότερο πως η κρίση θα οδηγηθεί σταδιακά σε λύση, άσχετα με το πόσο θετικά θα είναι τα χαρακτηριστικά της, παρά να επεκταθεί περαιτέρω, η επίκληση και μόνο πυρηνικών απειλών ή γενικευμένου πολέμου σε ευρωπαϊκό έδαφος αλλάζει το τοπίο δραματικά. Σοβαρά επεισόδια της κρίσης στην ίδια την Ουκρανία, και σε άλλες περιοχές, έχουν βέβαια προηγηθεί τα τελευταία χρόνια, όμως η τρέχουσα καμπή έχει ιδιαίτερους κινδύνους.

Στο παγκόσμιο οικονομικό πλέγμα, αυξάνεται τα τελευταία χρόνια η εξάρτηση των δυτικών οικονομιών από άλλες, για παροχή ενέργειας ή κρίσιμων πρώτων υλών, βιομηχανική παραγωγή, ειδικά όταν αυτή αναζητά χαμηλότερο εργασιακό κόστος ή χαλαρότερους κανόνες περιβαλλοντικής προστασίας, άμεσων επενδύσεων, ακόμη και στρατηγικής σημασίας περιουσιακών στοιχείων αλλά και μέσω

της αγοράς ομολόγων και ευρύτερων κεφαλαιαγορών. Η θεσμική λειτουργία πολλών από αυτές τις άλλες χώρες, τουλάχιστον εσωτερικά, απέχει από αυτό που θα ήταν επιθυμητό όσον αφορά τη δημοκρατική λειτουργία, την προστασία μειονοτήτων, την ελεύθερη έκφραση και άλλα ανθρώπινα δικαιώματα. Ενίοτε, σχετικά προβλήματα υπάρχουν και στις σχέσεις αυτών των χωρών με γείτονες ή διεθνώς. Η ενσωμάτωσή τους, όμως, στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα μπορεί να κρίνεται άλλοτε αναπόφευκτη και άλλοτε ευθέως επιθυμητή, καθώς θεωρείται πως θα βελτιώσει και την ευρύτερη λειτουργία τους. Πλέον, οι σχετικοί υπολογισμοί γίνονται από την αρχή.

Η ελληνική οικονομία πλήττεται άμεσα από τη νέα κρίση. Η κατακόρυφη άνοδος των τιμών ενέργειας και πολλών εμπορευμάτων οδηγεί σε πληθωριστικές πιέσεις, ενώ η αβεβαιότητα διαταράσσει τις διεθνείς κεφαλαιαγορές και αυξάνει το κόστος των επενδύσεων. Έτσι, ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας φέτος μπορεί να είναι κάτω από το μισό από ό,τι προηγουμένως αναμενόταν, ενώ ο πληθωρισμός θα είναι υπερδιπλάσιος. Ο συνδυασμός πιέζει τα πραγματικά εισο-

δήματα και το δημόσιο ταμείο, σε συνέχεια δύο ετών βαθιών ελλειμμάτων. Το εξωτερικό ισοζύγιο θα επιβαρυνθεί, τουλάχιστον λόγω της ανόδου του κόστους για εισαγωγές ενέργειας, ενώ η άνοδος των τουριστικών εισπράξεων δεν είναι πλέον βέβαιη.

Όλες οι οικονομίες έχουν κόστος, ωστόσο η δική μας είναι από τις σχετικά πιο αδύναμες στην Ευρώπη, με υστέρηση παραγωγικότητας, δυσμενές δημογραφικό και υψηλό δημόσιο χρέος. Καθώς έχει μεγαλύτερη ανάγκη να τεθεί γρήγορα σε ισχυρή ανάπτυξη, αποκτούν κρίσιμη σημασία οι προκλήσεις στο νέο τοπίο που διαμορφώνεται. Ας θυμηθούμε πως η κρίση που πυροδοτήθηκε διεθνώς το 2008 προκάλεσε θεσμικές αλλαγές στην Ευρωζώνη, αλλά ενδιάμεσα έβαλε την ελληνική οικονομία σε πρωτοφανή ύφεση και περιδίνηση. Η πανδημία, που ακολούθησε, την οδήγησε πίσω σε βαθιά δημοσιονομικά και εμπορικά ελλείμματα, αν και επιτάχυνε έντονα την ψηφιακή και γενικότερη τεχνολογική πρόοδο, όπως και τη θεσμική ενοποίηση στην Ευρώπη. Η κρίση στην Ουκρανία, ακόμη και αν υποθετικά ολοκληρωνόταν τώρα, έχει ήδη επιταχύνει τον οικονομικό χρόνο ακόμη περισσότερο, μια που

αλλαγές που μπορεί να αναμενόταν σε βάθος δεκαετίας λαμβάνουν χώρα σε πραγματικό χρόνο.

Το πεδίο στο παγκόσμιο εμπόριο και στις επενδύσεις αλλάζει. Η Ευρώπη αναμένεται να ενοποιεί τη θεσμική λειτουργία της περαιτέρω, αλλά αλλάζει και προτεραιότητες όσον αφορά την αμυντική και ενεργειακή της πολιτική και τις εσωτερικές μεταβιβάσεις και χρηματοδοτήσεις της. Οι επενδύσεις, ιδίως όσες έχουν μακροπρόθεσμο χαρακτήρα, γίνονται πιο ακριβές και ορισμένες μπορεί να αναβληθούν, τουλάχιστον όσο οι κεφαλαιαγορές πιέζονται. Σημαντικές πλευρές της παγκοσμιοποίησης θα αναστρέφονται καθώς η παραγωγή σε τρίτες απομακρυσμένες χώρες μπορεί να κρίνεται υψηλότερου κινδύνου και το κόστος μεταφοράς θα είναι υψηλότερο. Η ελληνική οικονομία δεν έχει, λοιπόν, απολύτως κανένα περιθώριο χρόνου, παρά να προσαρμοστεί στο μεταβαλλόμενο πλαίσιο, με έμφαση σε πολιτικές που θα τονώσουν τα πραγματικά εισοδήματα μέσω επενδύσεων και εξαγωγών.

* Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.